

Antti Kauhanen

EUROOPAN LYHYIN VIIKKO

– *Neljä havaintoa suomalaisten työajoista*

YHTEENVETO

Kokoaikatyötä tekevän suomalaisen todellinen työviikko on EU-maiden lyhyin, noin 38½ tuntia. Tämä on kaksi tuntia vähemmän kuin EU-maissa keskimäärin ja jopa kolme tuntia vähemmän kuin Saksassa.

Myös osa-aikaisten työllisten tekemä työviikko Suomessa on lyhyt eurooppalaisessa vertailussa. Ero EU-maiden keskiarvoon on noin tunti viikossa.

Kaikki työlliset huomioiden suomalaisen työviikko on vain hieman EU-maiden keskiarvoa lyhyempi. Tämä selittyy sillä, että osa-aikatyö on meillä verrattain harvinaista.

Lyhyt työaika haittaa maamme kilpailukykyä. Kokoaikaisten lyhyt työviikko on kilpailukykyongelma teollisuudelle, joka on ensisijaisesti kiinnostunut kokoaikaisista työntekijöistä. Osa-aikaisten lyhyt työaika taas haittaa palvelualoja, joissa osa-aikatyötä on paljon.

Lomat, arkivapaat ja muut poissaolot lyhentävät meillä työaikaa enemmän kuin muissa EU-maissa. Tilastoissa näkyy se, että säännöllisten viikkotyötuntien ja tehtyjen viikkotyötuntien erotus on Suomessa Euroopan suurimpien joukossa.

Suomalaisten työaikojen pituudesta on esitetty hyvin erilaisia näkemyksiä. Näkemyserot perustuvat eroihin käytetyissä tilastoissa, työaikakäsitteissä ja kohdejoukon määrittelyssä. Tässä analyysissä käytetään EU-maiden vertailuun parhaiten soveltuvaa Eurostatin työaikatilastoa, johon kerätään tiedot samalla tavalla ja samoilla käsitteillä kaikista EU-maista.

No 48

9.11.2015

Johdanto

Suomalaisten työaikojen pituudesta on julkisuudessa esitetty hyvin erilaisia näkemyksiä. Joidenkin mielestä suomalainen työaika on vähintäänkin hyvää eurooppalaista tasoa, kun taas toiset esittävät työajan olevan Euroopan lyhyin. Molempia näkemyksiä on perusteltu erilaisilla tilastoilla.

Näkemyserot perustuvat lähinnä kolmeen asiaan: erilaisiin tilastoihin, erilaisiin työaikakäsitteisiin ja eri tavoilla määriteltyihin kohdejoukkoihin.

Kaikki tilastot eivät sovi maiden väliseen vertailuun

Tilaston valinnalla on merkitystä, sillä kaikki tilastot eivät sovi maiden väliseen vertailuun. Työaikakäsitteissä on tiedettävä, tarkastellaanko säännöllisiä työtunteja vai todellisuudessa tehtyjä työtunteja.

Iso merkitys on myös kohdejoukon valinnalla: tarkastellaanko osa- ja kokopäiväisten työntekijöiden ryhmiä yhdessä vai kumpaakin erikseen. Edelleen ratkaisevaa on, keskitytäänkö koko kansantalouden tasolle vai johonkin sen osaan, kuten esimerkiksi teollisuuteen tai julkishallintoon.

Työaikakäsitteiden osalta on selvää, että todellista työpanoksesta saadaan tarkempi kuva keskittymällä tehtyihin työtunteihin eikä säännöllisiin työtunteihin.

Kohdejoukon määrittely ratkaisee se, mihin kysymykseen vastausta haetaan: joskus on järkevintä tarkastella koko- ja osa-aikaisia yhdessä, kun taas toisissa tilanteissa näiden ryhmien tarkastelu erikseen on perusteltua.

Kun vertaillaan eurooppalaisia työaikoja, tilaston valinta on helppo. Paras saatavilla oleva tilasto on Euroopan tilastoviranomaisen Eurostatin työvoimatutkimus (EU-LFS).

Eurostatin luvut vertailukelpoisia

Eurostatin työvoimatutkimus soveltuu työaikojen kansainväliseen vertailuun, koska sen tiedonkeruu on harmonisoitu. Se tarkoittaa, että tiedot kerätään eri maista samalla tavalla ja käyttäen samoja käsitteitä. Kansainvälisissä vertailuissa käytetyn tilastoaineiston tulisi aina olla harmonisoitua.

Eurostatin työvoimatilasto perustuu satunnaisotannalla valittujen henkilöiden haastatteluihin, ja tutkimus toteutetaan noudattamalla yhteneviä periaatteita ja samoja käsitteitä. Suomessa kuukausit-

tainen otos on 12 000 henkeä ja EU-tasolla neljännesvuositaisen tilaston otos on noin 1,5 miljoonaa henkeä.

Hyvä esimerkki ei-harmonisoidusta työaikatilastosta on teollisuusmaiden yhteistyöjärjestön OECD:n tilasto vuosittaisista työtunneista. Se ei sovellu maiden väliseen vuositason vertailuun, vaan käy lähinnä yksittäisen maan työtuntikehtyksen tarkasteluun pidemmällä ajanjaksolla, kuten OECD itsekin tilastonsa laatuselitteessä kertoo.¹

OECD:n työaikatilaston tiedonkeruu perustuu pitkälti kansantalouden tilinpitoon, ja kaiken lisäksi tiedonkeruun tapa vaihtelee maittain.

Tehdyt työtunnit tarkin mittari

Eurostat tilastoi työtunteja kahdella eri käsitteellä, jotka molemmat mittaavat työtunteja päätyössä.

Ensimmäinen käsite on säännöllinen viikkotyöaika. Se tarkoittaa pitkän aikavälin keskiarvoa kaikista viikon aikana tehdyistä työtunneista. Säännöllinen viikkotyöaika sisältää sekä palkalliset että palkattomat tavanomaiset ylityöt, mutta poissaolot eivät vaikuta säännölliseen viikkotyöaikaan.

Toinen Eurostatin käyttämä työtuntikäsite on tehty viikkotyöaika. Se kuvaa kaikkia haastatteluviikon aikana tehtyjä työtunteja ja sisältää sekä palkalliset että palkattomat ylityöt.

Tehtyjen työtuntien ero säännöllisiin viikkotyötunteihin muodostuu lomista, arkivapaista ja muista poissaoloista. Tehty viikkotyöaika mittaa siis tarkemmin todella tehtyä työaikaa ja antaa tarkimman kuvan todellisesta työpanoksesta.

Tehty viikkotyöaika kuvaa todellista työpanosta

Työaikaa kuvaavat käsitteet

Säännöllinen työaika on työllisen tavanomainen tai keskimääräinen viikkotyöaika päätyössä. Palkansaajilla säännölliseen työaikaan luetaan mukaan säännöllinen palkallinen tai palkaton ylityö. Poissaolot työstä eivät vaikuta säännölliseen viikkotyöaikaan.

Tehty työaika kuvaa viikoittaista työaikaa ja työpanosta tarkemmin. Se mittaa työllisen tutkimusviikolla todella tekemien työtuntien määrän. Tehtyyn työaikaan luetaan mukaan palkalliset ja palkattomat ylityötunnit. Lomat, arkivapaat ja poissaolot muista syistä (esimerkiksi sairauden takia) lyhentävät tehtyä viikkotyöaikaa.

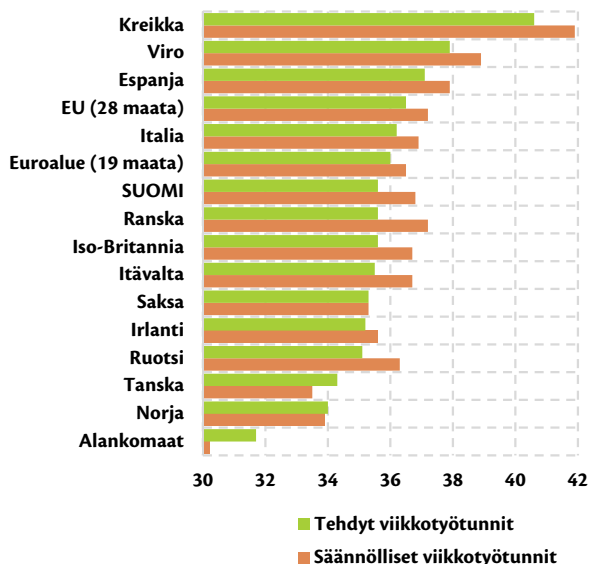
Poissaolot rokottavat suomalaisten työaika

Kuviossa 1 on esitetty kaikkien työllisten keskimääräiset säännölliset ja tehdyt viikkotyötunnit valikoiduissa EU-maissa vuonna 2014. Maat on järjestetty laskevaan järjestykseen tehtyjen viikkotyötuntien perusteella.

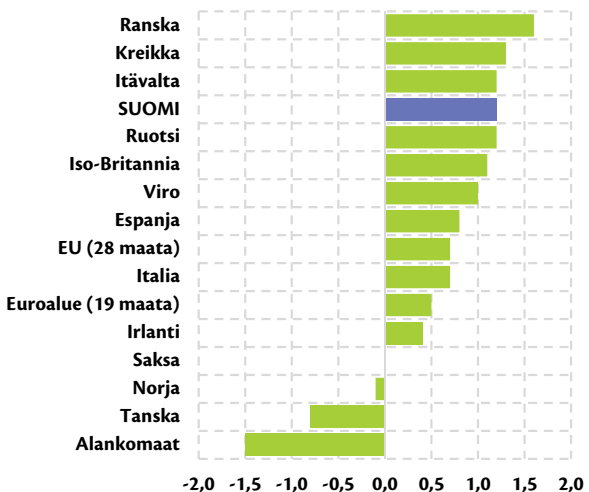
Tehtyjen viikkotyötuntien määrä on Suomessa hie- man EU:n keskiarvoa keskiarvoa pienempi. Lisäksi suomalaisten tekemä viikkotyöaika on myös noin tunnin säännöllistä viikkotyöaika lyhyempi.

Kuvio 2 osoittaa, että tehdyn viikkotyöajan ja säännöllisen viikkotyöajan ero on Euroopan suurimpi-

Kuvio 1 Keskimääräinen viikkotyöaika eräissä EU-maissa 2014, kaikki työlliset

Kuvio 2 Säännöllisten viikkotyötuntien ja tehtyjen viikkotyötuntien erotus kaikkien työllisten osalta vuonna 2014

en joukossa. Meillä siis lomat, arkivapaat ja muut poissaolot lyhentävät työaika enemmän kuin useimmissa Euroopan maissa.

Kaiken kaikkiaan suomalainen työaika ei tässä tarkastelussa kuitenkaan näytä mitenkään poikkeuksellisen lyhyeltä. Tämä on hyvä uutinen niille, joita huolettaa julkisen talouden kestävyysvaje.

Kokonaistyöpanoksella on suuri merkitys veropohjalle ja sitä kautta julkisen talouden kestävyys- dulle. Tässä yhteydessä olisi tosin syytä tarkastella myös työllisyysastetta ja työurien pituutta, sillä talouden kokonaistyöpanos riippuu olennaisesti siitä, kuinka suuri osa työikäisestä väestöstä on työllisiä ja kuinka pitkään he työskentelevät.

Tehty työaika lyhyt koko- ja osa-aikaisilla

Tiedot keskimääräisistä viikkotyöajoista eivät kuitenkaan kerro koko totuutta eurooppalaisten työajoista. EU-maiden välillä on työajoissa paljon muutakin vaihtelua.

Eräs merkittävä ero syntyy osa-aikatyön yleisyydestä. Suomessa kokopäivätyö on suosittua ja osa-aikatyö taas eurooppalaisittain verrattuna harvinaista.

Kokopäivätyön yleisyys nostaa Suomessa keskimäärin tehtyä viikkotyöaika. Se on siis hyvä asia julkisen talouden kestävyyskannalta.

Jos mielenkiinnon kohteena on julkistalouden sijaan tuotannon kilpailukyky, kannattaa osa- ja kokoaikaisten työaikoja kuitenkin tarkastella erikseen. Tämä on perusteltua esimerkiksi ulkomaista investointia suunnittelevan yrityksen kannalta. Teollisuusyritykset ovat pääosin kiinnostuneita kokoaikaisten työajoista, kun taas vaikkapa kaupan alan yrityksille osa-aikaisten työajat ovat relevantimpia.

Myös yksittäisen työntekijän tai työntekijäryhmän kilpailukykyyn kannalta osa- ja kokoaikaisten vertailu erikseen on perusteltua. Yhä useammat työt ovat kansainvälisesti kilpailtuja, ja tyypillisesti kilpailu käydään koko- tai osa-aikaisten töiden sisällä eikä niiden välillä.

Kuviossa 3 on esitetty säännölliset ja tehdyt viikkotyötunnit kokoaikaisille työllisille vuonna 2014.

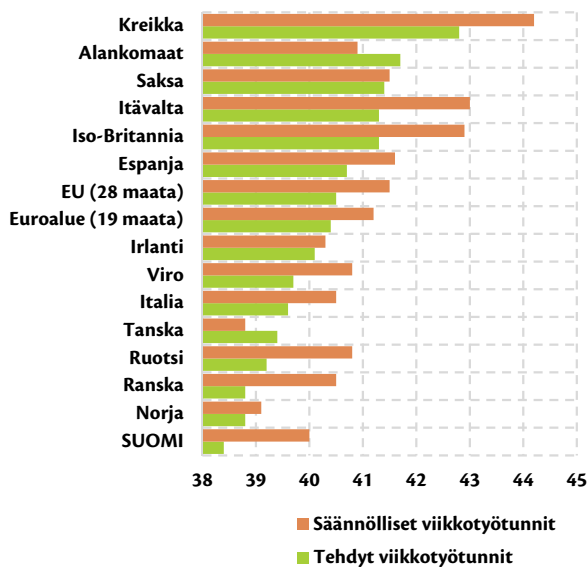
Kokoaikaisten tehdyt viikkotyötunnit ovat Suomessa EU:n alhaisimmat

Maat on jälleen järjestetty laskevaan järjestykseen tehtyjen viikkotyötuntien perusteella.

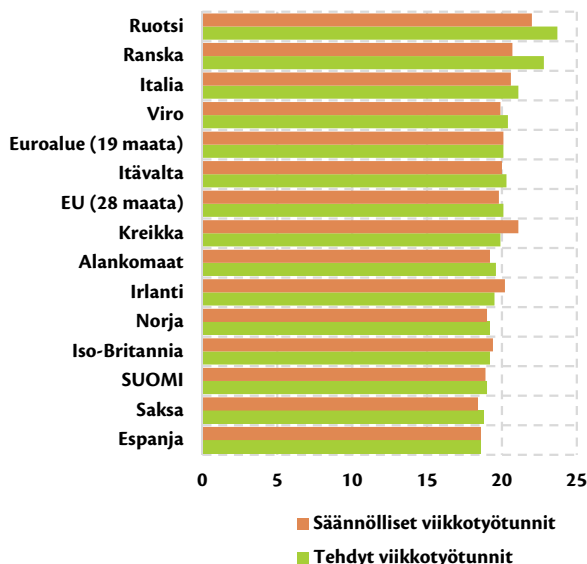
Kokoaikaisten tehdyt viikkotyötunnit ovat Suomessa Euroopan lyhimät. Ero suomalaisen teollisuuden pahimpiin kilpailijamaihin on selvä: Ruotsiin hieman alle tunti ja Saksaan noin 3 tuntia. Lyhyen työajan aiheuttama kilpailukykyhaitta suomalaiselle tuotannolle on ilmeinen.

Myös säännöllisten viikkotyötuntien ja tehtyjen viikkotyötuntien erotus on Suomessa huomattava, noin 1½ tuntia. Ilman runsaita poissaolojaan Suomi päihittäisi Norjan ja Tanskan, mutta jäisi silti kolmanneksi viimeiseksi.

Kuvio 3 Kokoaikaisten viikkotyöaika vuonna 2014

Kuvio 4 Osa-aikaisten viikkotyöaika vuonna 2014

Tilanne ei ole paljoa parempi tarkasteltaessa osa-aikaisia työllisiä (kuvio 4). Suomalaisten osa-aikaisten työllisten viikkotyöaika jää EU:maiden häntäpäähän, ja ero EU:n keskiarvoon on noin tunti viikossa.

Osa-aikaisten kohdalla säännöllisten ja tehtyjen viikkotyötuntien ero ei ole yhtä huomattava kuin kokoaikaisilla. Osa-aikaistenkin varsin lyhyt viikkotyöaika on Suomelle kuitenkin selvä haitta vaikkapa kilpailtaessa investoinneista palveluilla, jotka työllistävät paljon osa-aikaisia.

Se, että osa-aikatyö on Suomessa verrattain harvinaista, lieventää osittain kilpailukykyhaittaa. Samalla osa-aikatyön harvinaisuus selittää, miten on mahdollista, että Suomessa sekä koko- että osa-aikaisten työviikot ovat erittäin lyhyet eurooppalaisessa vertailussa, mutta kaikki työlliset huomioiden työviikko on vain hieman keskimääräistä lyhyempi.

Sekä miehet että naiset jäävät EU-keskiarvosta

Euroopan maiden välillä on merkittäviä eroja naisten osallistumisessa työmarkkinoille ja erityisesti kokoaikatyöhön. Välillä esitetään, että Suomen keskimääräistä lyhyempi työaika selittyy sillä, että Suomessa naiset ovat eurooppalaisittain vertailtuna usein kokoaikatyössä.

Näin ajattelevien mukaan naisten ahkerampi osallistuminen työmarkkinoille yhdessä heidän miehiä lyhyemmän työaikansa kanssa lyhentää keskimääräistä työaikaa Suomessa.

Lisäksi naisten laajempi osallistuminen työmarkkinoille mahdollistaa miehillekin hieman lyhyemmän työpäivän. Ero korostuu vertailussa maihin, joissa iso osa naisista on kotona ja miehet yksin elättävät perheet.

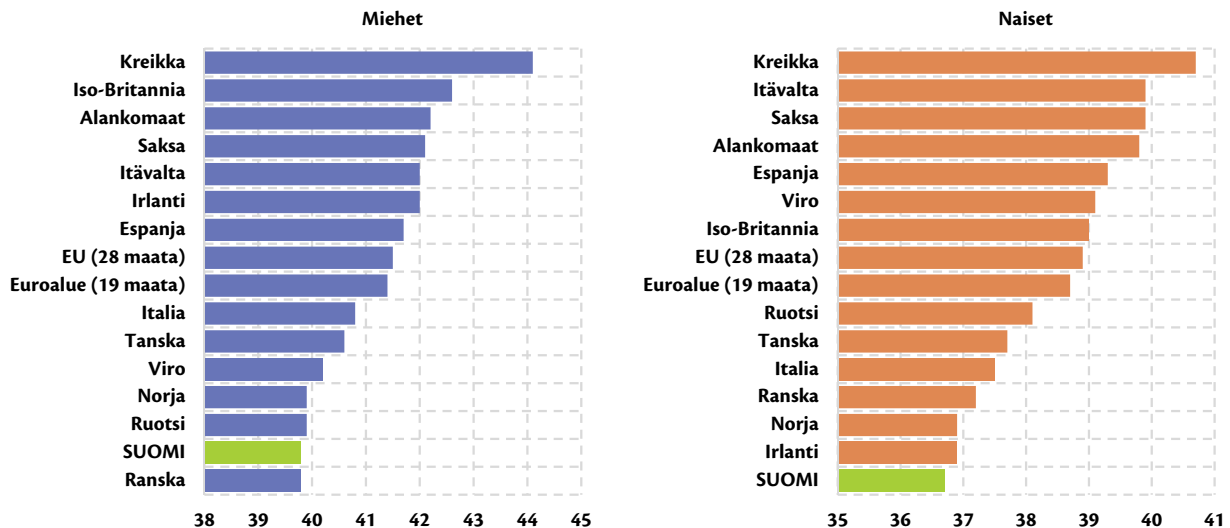
Väite pitää pitkälti paikkansa, mutta se ei millään tavalla poista sitä, että kokopäiväisten lyhyt työviikko on Suomelle kilpailukykyongelma.

Kuviossa 5 on esitetty kokopäiväisten työllisten tehdyt viikkotyötunnit miehille ja naisille vuonna 2014. Sekä kokopäivätyössä olevien suomalaisten miesten että naisten työviikot ovat Euroopan lyhimpiä.

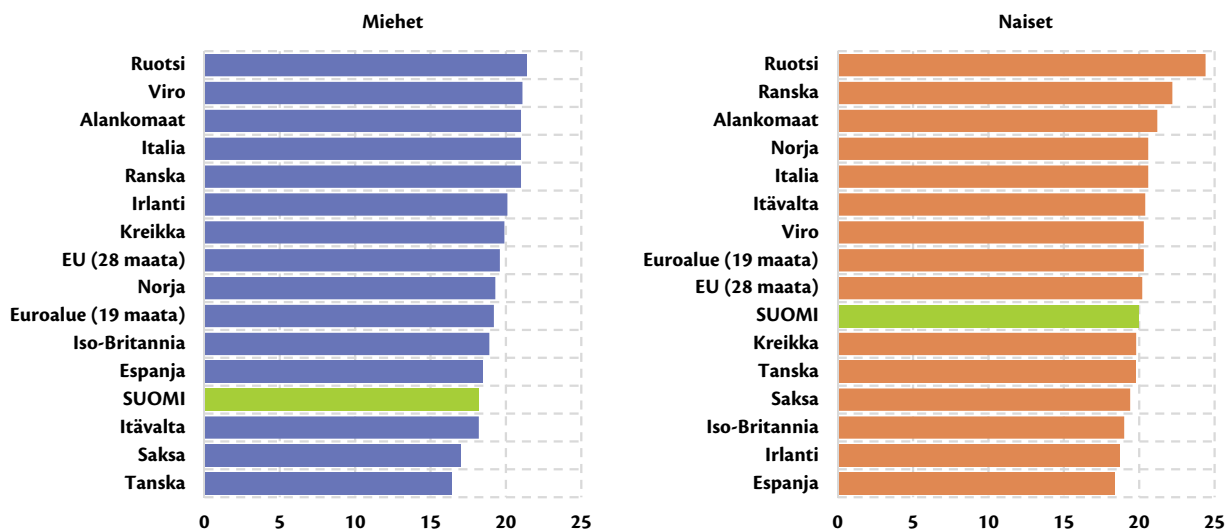
Osa-aikaistenkin lyhyt viikkotyöaika on Suomelle haitta

Ero saksalaisiin miehiin on noin kaksi tuntia viikossa

Kuvio 5 Koko-aikaisten tehdyt viikkotyötunnit vuonna 2014

Kuvio 6 Osa-aikaisten tehdyt viikkotyötunnit vuonna 2014

Suomalaisten miesten osalta eroa esimerkiksi saksalaisiin miehiin syntyy noin kaksi tuntia viikossa, mutta ero ruotsalaisiin on vähäinen.

Suomalaisten naisten ero saksalaisiin naisiin on noin kolme tuntia viikossa ja ruotsalaisnaisiinkin melkein puolitoista tuntia.

Kuviossa 6 on esitetty vastaava tarkastelu osa-aikaisille miehille ja naisille. Näissä vertailuissa Suomi sijoittuu lähemmäksi EU-maiden keskiarvoa.

Suomessa osa-aikaiset tekevät huomattavasti lyhyempää viikkoa kuin Ruotsissa. Toisaalta Saksaan verrattuna suomalaisten osa-aikaisten työviikko on hieman pidempi.

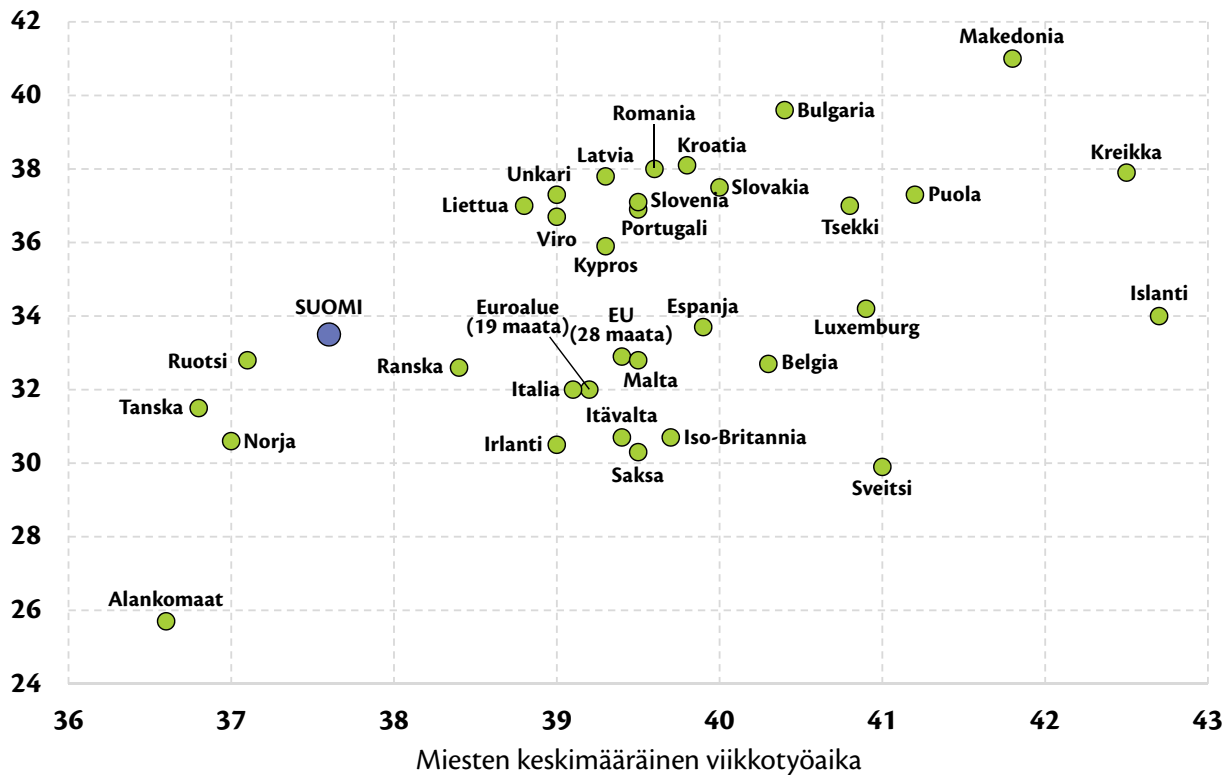
Suomessa siis sekä miehet että naiset tekevät eurooppalaisittain lyhyttä työviikkoa, erityisesti kokoaikatyössä.

Kun huomioidaan osa-aikatyön suhteellisen vähäinen osuus Suomessa, voidaan sanoa, että miesten ja naisten keskimääräinen työaika on meillä eurooppalaisittain lyhyt.

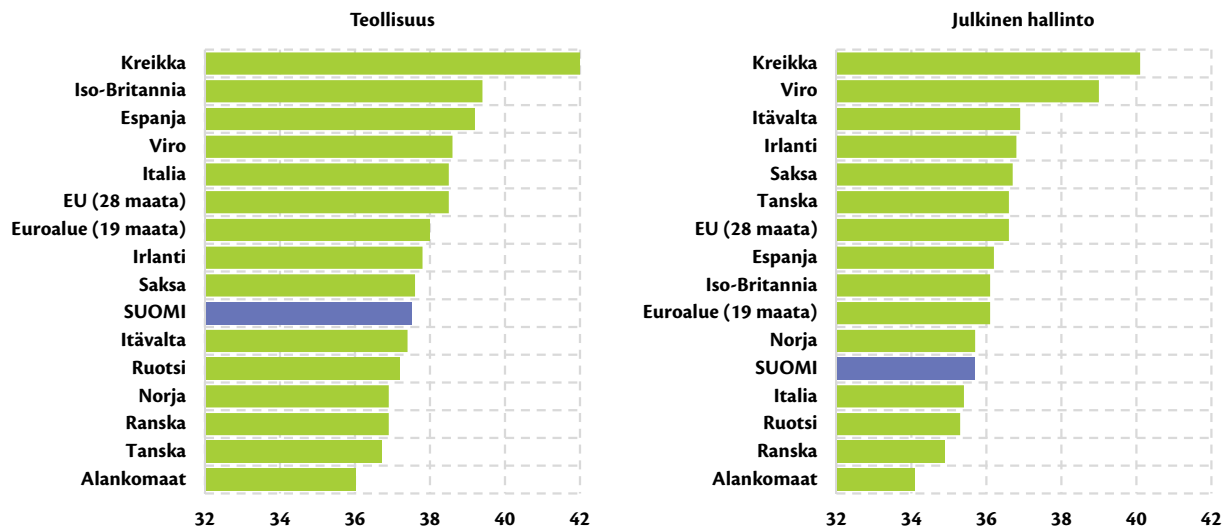
Kuviossa 7 on esitetty vaak akselilla miesten keskimääräinen viikkotyöaika ja pysty akselilla naisten keskimääräinen viikkotyöaika. Maissa, joissa miesten työaika on verrattain pitkä, myös naisten työaika on tyypillisesti pitkä.

Kuvio 7 Miesten ja naisten keskimääräinen viikkotyöaika kaikkien työllisten osalta

Naisten keskimääräinen viikkotyöaika

Kuvio 8 Kokoajakaisten tehdyt viikkotyötunnit teollisuudessa ja julkisessa hallinnossa vuonna 2014

Häntäpäässä niin teollisuudessa kuin julkishallinnossa

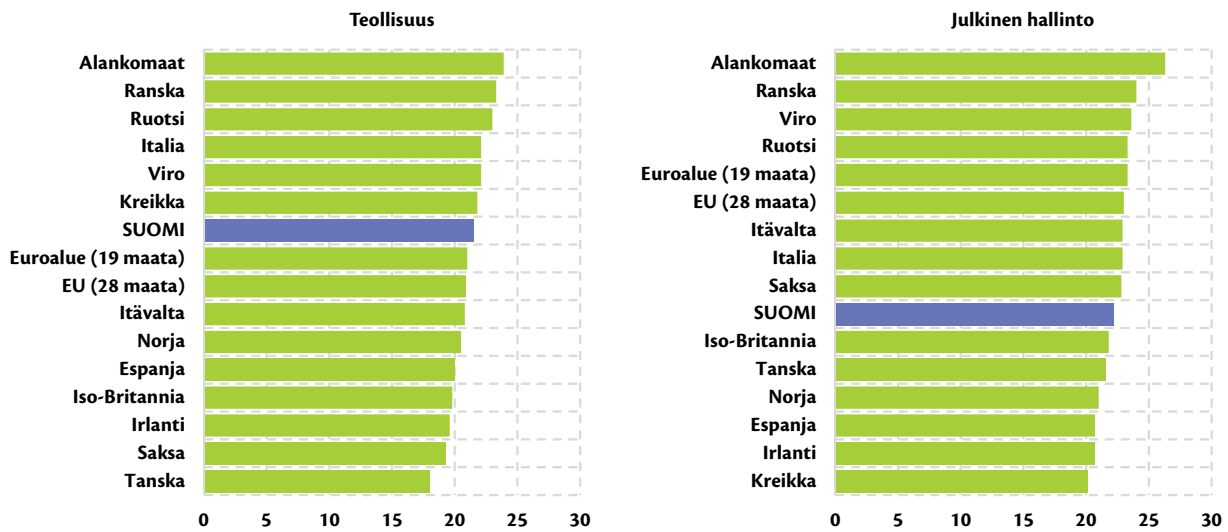
Entä voisiko Suomen kansantalouden rakenne selittää työajan lyhytystä?

Euroopan eri maiden talouksien toimialarakenteet ovat erilaisia, mikä saattaa vaikuttaa eroihin keski-

määräisissä työajoissa. Esimerkiksi julkishallinnon virkamiehet tekevät monissa maissa lyhyttä päivää ja nauttivat anteliaista vapaista.

Niinpä julkishallinnon merkittävä osuus työllisyydestä voi vaikuttaa keskimääräiseen työaikaan. Julkishallinnon merkittävä osuus työllisyydestä ei kuitenkaan välttämättä vaikuta suoraan kilpailu-

Kuvio 9 Osa-aikaisten tehdyt viikkotyötunnit teollisuudessa ja julkisessa hallinnossa vuonna 2014

kykyyn. Teollisuusyritysten sijaintipäätösten kannalta olennainen asia on teollisuudessa tehtävä työaika, ei koko talouden keskimääräinen työaika. Kuviossa 8 on esitetty tehdyt viikkotyötunnit kokoaikaisille työllisille teollisuudessa ja julkishallinnossa². Suomi sijoittuu molemmilla aloilla selvästi EU:n keskiarvon alapuolelle.

Teollisuudessa suomalaisten työntekijöiden viikkotyöaika jää euroalueen keskiarvosta yli tunnin viikossa. Julkishallinnossa eroa on jo lähes kaksi tuntia viikossa.

Osa-aikaisten tilanne on hieman erilainen (kuvio 9). Teollisuudessa osa-aikaiset tekevät hieman pitempää viikkotyöaikaa kuin euroalueella keskimäärin. Julkisessa hallinnossa taas tehdään hieman eurooppalaista keskiarvoa lyhyempää viikkotyöaikaa.

Lopuksi

Eurostatin tilastojen perusteella suomalaisista työajoista voidaan todeta seuraavaa:

- Kaikkien työllisten keskimääräinen tehty viikkotyöaika on noin tunnin EU-maiden keskiarvoa lyhyempi.
- Säännöllisten viikkotyötuntien ja tehtyjen viikkotyötuntien erotus on Suomessa Euroopan suurimpien joukossa. Meillä lomat, arkivapaat ja muut poissaolot lyhentävät työaikaa enemmän kuin muissa Euroopan maissa.

- Suomessa sekä koko- että osa-aikaisten työviikot ovat erittäin lyhyet eurooppalaisessa vertailussa, vaikka kaikki työllisten työviikot ovat vain hieman keskimääräistä lyhyemmät. Tämä selittyy sillä, että osa-aikatyö on Suomessa verrattain harvinaista.
- Kokoaikaisien työtunnit ovat lyhyet kaikilla taloudessa, miehillä, naisilla, teollisuudessa ja julkishallinnossa.

Viitteet

¹ OECD:n laatuselosteesta: ”The concept used is the total number of hours worked over the year divided by the average number of people in employment. The data are intended for comparisons of trends over time; they are unsuitable for comparisons of the level of average annual hours of work for a given year, because of differences in their sources. Part-time workers are covered as well as full-time workers.” https://stats.oecd.org/OECDStat_Metadata/ShowMetadata.ashx?Dataset=ANHRS&Lang=en

² Täsmällisemmin kyseessä on toimialaluokka ”Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus”. Tarkemmat tiedot tähän luokkaan kuuluvista toiminnoista löytyvät osoitteesta <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/toimiala/001-2008/o.html>.

Lähde

Eurostat: ”Working time-LFS series (lfsa_wrktime)”, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database>

Elinkeinoelämän Valtuuskunta

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA on vuonna 1974 perustettu elinkeinoelämän think tank, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA on Suomen merkittävin kohtaamispaikka ja verkosto elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajille. EVAlla on myös keskustelijan, haastajan ja unilukkarin rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Think tankille tyypillisesti EVAn tunnusmerkkejä ovat analyttisyys ja poleemisuus.

EVA selvittää ja arvioi yrityksille ja koko suomalaiselle yhteiskunnalle tärkeitä kehityssuuntia. Rajut ja nopeat kansainväliset muutokset asettavat koko yhteiskunnalle ja yritysten toiminnalle painavia vaatimuksia. EVAn tavoitteena on ajankohtaisen tiedon tuottaminen vallitsevista ilmiöistä sekä tuoreiden näkökulmien saattaminen yleiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Suomen rooli kansainvälisessä toimintaympäristössä ja suomalaisten hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn kehittäminen ovat keskeisiä kysymyksiä EVAn toiminnassa. Elinkeinoelämän omassa piirissä EVA pyrkii aikaansaamaan jatkuvaa keskustelua yritysten muutostarpeista.

Lisätietoja: www.eva.fi

*Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn julkaisemat EVA analyysit ottavat kantaa ajankoh-
tisiin kysymyksiin ja tarjoavat toimenpide-ehdotuksia. Analyysien kirjoittajat vastaavat
esitetystä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.*

Analyysit ovat ladattavissa EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu)

ISSN 2342-0782 (PDF)